

Główny Inspektor Ochrony Środowiska

Raport w sprawie oceny stanu przestrzegania przepisów dotyczących substancji kontrolowanych w Polsce za rok 2007

sporządzony stosownie do art. 35 ust. 3 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r.
o substancjach zubożających warstwę ozonową (Dz. U. nr 121, poz. 1263 z późn. zm.)

Akceptuję

Główny Inspektor
Ochrony Środowiska

Andrzej Jagusiewicz

Warszawa, marzec 2008 r.

1. Podsumowanie

Niniejszy raport roczny, dotyczący oceny wypełniania przez podmioty obowiązków w zakresie używania substancji zubożających warstwę ozonową oraz dokonywania obrotu SZWO lub produktami, urządzeniami i instalacjami je zawierającymi, jest czwartym raportem wymaganym przepisami *ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową* (Dz. U. nr 121, poz. 1263 z późn. zm.), sporządzanym od 2004 r. W rozporządzeniach wykonawczych do *ustawy* ustalone zostały okresy przejściowe dla obowiązków dotyczących np. karty urządzenia, badania szczelności urządzeń zawierających powyżej 3 kg SZWO, kwalifikacji osób zajmujących się obsługą techniczną, urządzeń i instalacji zawierających SZWO – znaczna część obowiązków stała się wymagalna w roku 2005, a jeden z ważniejszych – posiadanie świadectwa kwalifikacji przez *serwisantów* zaczął obowiązywać z początkiem 2006 roku. Niniejszy raport jest więc drugim raportem odnoszącym się w pełni do wszystkich wymagań *ustawy* wymienionych w pkt 2 opracowania. Dlatego porównanie ustaleń odnośnie postępowania z SZWO w roku raportowanym i poprzednim jest w pełni miarodajne.

Wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska uzupełniły ewidencję podmiotów używających substancje kontrolowane o dane uzyskane z Biura Ochrony Warstwy Ozonowej oraz o podmioty, w których zinwentaryzowały SZWO podczas przeprowadzonych kontroli.

Na koniec 2007 roku ewidencja podmiotów używających substancje kontrolowane obejmowała **2391** jednostek.

Przeprowadzane przez IOŚ kontrole oraz informowanie podczas tych kontroli kierowników jednostek o ustawowych obowiązkach, jak również coraz lepsze kwalifikacje serwisantów, przyczyniły się do poprawy przestrzegania przepisów postępowania z substancjami kontrolowanymi przez użytkowników SZWO. W porównaniu do roku 2006 odnotowano spadek procentowego udziału niemal wszystkich naruszeń przepisów dot. SZWO.

Stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- na **608** kontroli urządzeń bądź instalacji przeprowadzonych w roku 2007 przez IOŚ w **16** przypadkach odnotowano występowanie niekontrolowanej emisji SZWO do środowiska (~3%), w roku 2006 w ok. **4 %** przypadków;

- w ok. **22%** skontrolowanych podmiotów, które powinny przeprowadzić okresowe badania szczelności urządzeń i instalacji, nie dopełniono tego obowiązku, w roku poprzednim było **25%** takich przypadków;
- odnotowano w porównaniu z rokiem ubiegłym zmniejszenie liczby przypadków braku karty urzędzania (w roku 2006 naruszenie wystąpiło w ok. 22% zobowiązanych do posiadania tego dokumentu jednostek objętych kontrolą, a w roku 2007 – w ok. 21 %);
- nadal wiele podmiotów nie wypełnia obowiązku oznakowania urządzeń i instalacji – ok. **22%**, jednak w roku poprzednim było **25%** takich przypadków;
- w ok. **11 %** skontrolowanych jednostek nie są nadal wypełniane obowiązki w zakresie prowadzenia wymaganej przepisami ewidencji (w **10%** podmiotów objętych kontrolą w roku 2006).

Jak wykazują ustalenia kontroli IOŚ prowadzonych w okresie trzech ostatnich lat, na poprawę wypełniania przez podmioty obowiązków związanych z używaniem SZWO, duży wpływ mają działania kontrolne IOŚ. Podmioty, u których ujawniono niewykonanie przedmiotowych obowiązków i wobec których podjęto działania pokontrolne, usuwały nieprawidłowości zwykle w ustalonym terminie, nawet, jeżeli związane to było z poniesieniem nakładów finansowych, jak w przypadku usunięcia halonów stosowanych do celów niekrytycznych.

2. Wnioski

1. Inspektorzy Inspekcji Ochrony Środowiska powinni kontynuować działania kontrolne wobec podmiotów wykorzystujących substancje zubożające warstwę ozonową.
2. Za niewystarczające należy uznać działania kontrolne podejmowane przez WIOŚ w województwach: dolnośląskim, pomorskim oraz warmińsko-mazurskim. Skontrolowano tam bowiem poniżej 10% podmiotów używających SZWO pozostających w ewidencji WIOŚ. Oznacza to, że podmiot tego typu jest tam statystycznie kontrolowany rzadziej niż co 10 lat.

Za bardzo dobre należy uznać działania kontrolne podejmowane przez WIOŚ w województwie opolskim, gdzie skontrolowano powyżej 50% podmiotów pozostających w ewidencji WIOŚ, jako używające SZWO. Warto zaznaczyć, że

w województwie małopolskim skontrolowano również ponad 50% podmiotów pozostających w ww. typie ewidencji, jednakże podczas wizyt kontrolnych okazało się, że ponad połowa z tych jednostek nie prowadzi czynnej działalności związanej z używaniem substancji kontrolowanych.

W skali kraju, w 2007 r., skontrolowano ok. 25% podmiotów używających SZWO, co oznacza, że statystycznie podmiot tego rodzaju jest kontrolowany raz na 4 lata.

3. Konieczne jest ciągłe podnoszenie kwalifikacji inspektorów IOŚ, w celu usprawnienia wykonywanych działań kontrolnych w zakresie używania SZWO, a także – w przyszłości – w odniesieniu do nadzoru nad postępowaniem z gazami wpływającymi na efekt cieplarniany. W lutym i marcu 2008 r. odbyła się kolejna seria szkoleń przeznaczonych dla inspektorów IOŚ dot. głównie zagadnień kontroli postępowania z SZWO, poszerzona o kwestię związane z czynnikami chłodniczymi przyczyniającymi się do ocieplania klimatu. Tak jak w roku 2006, w szkoleniach w 2008 roku wzięli udział również przedstawiciele służb celnych. Podczas pierwszego szkolenia (sfinansowanego ze środków IV Programu Indykatorywnego¹), które odbyło się w czerwcu 2006 roku, szczególną uwagę zwrócono na zdobywanie umiejętności kontroli dokumentacji w zakresie SZWO. Seria szkoleń w I kwartale 2008 roku (środki na jego sfinansowanie przekazano w ramach programu Transition Facility²) poświęcona była głównie umiejętnościom praktycznego wykrywania „fizycznej” obecności SZWO w pojemnikach i urządzeniach. Inspektorzy obu służb (celnej i ochrony środowiska) otrzymali wytyczne do prowadzenia kontroli w formie książkowej oraz odbyli zajęcia praktycznego posługiwania się urządzeniami do identyfikacji SZWO. Przyczyni się to zapewne do wzrostu wiarygodności ustaleń kontroli podmiotów usiłujących fałszować dokumentację dot. gazów, którymi obracają i które używają, jak również oznakowanie z nimi związane.

¹ Dnia 21 sierpnia 1997 r. zostało podpisane między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Komisją Europejską Porozumienie (*Memorandum of Understanding*) w sprawie wykorzystania Funduszy Partnerskich Komisji Europejskiej (*Counterpart Fund – CPF*) ogólnych i sektorowych w tym sektora ochrony środowiska (CPF „Ochrona Środowiska”) w ramach Ekologicznego Funduszu Partnerskiego. Środki Ekologicznego Funduszu Partnerskiego wykorzystywane są od roku 1994 w ramach kolejnych Programów Indykatorywnych, z których obecnie realizowany jest Czwarty.

² W nowych Państwach Członkowskich wprowadzono w okresie 2004-2006 środki przejściowe (ang. *Transition Facility*) w odniesieniu do niektórych działań w zakresie rozwoju instytucjonalnego. Zasada i odpowiednie alokacje finansowe zostały określone w art. 34 *Aktu Przystąpienia*. Środki przejściowe, jako rozszerzenie wsparcia realizowanego w ramach Phare, mają na celu dalsze wspieranie nowych Państw Członkowskich w wysiłkach zmierzających do wzmocnienia ich potencjału administracyjnego w zakresie wprowadzania w życie prawodawstwa wspólnotowego oraz wspierania wymiany najlepszych praktyk.

4. Istnieje potrzeba zmiany regulacji prawnych w zakresie:

- a. przepisu art. 6 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. *o substancjach zubożających warstwę ozonową* dotyczącego obowiązku oznakowania urządzeń i instalacji zawierających substancje kontrolowane.

Pomimo istnienia przepisów karnych obowiązek ten nie jest dotrzymywany. W obecnym stanie prawnym odpowiedzialnymi za oznakowanie urządzeń i instalacji zawierających SZWO są podmioty wprowadzające do obrotu urządzenia i instalacje zawierające substancje kontrolowane lub serwisanci. Dlatego wydaje się zasadnym objęcie tym obowiązkiem również użytkowników, co pozwoliłoby na jego bezpośrednią egzekucję przez służby IOŚ. Dokonanie zmiany w przepisach proponuje się poprzez dodanie po ust. 2, *ustępu 2a* w brzmieniu: *„zakazuje się używania urządzeń lub instalacji zawierających substancje kontrolowane bez ich oznakowania”* oraz dodanie, po art. 39, *art. 39a* w brzmieniu:

*„1. Kto wbrew przepisowi art. 6 ust. 2a, używa urządzenia lub instalacje zawierające substancje kontrolowane bez ich oznakowania,
podlega karze grzywny.”*

- b. przepisu art. 9 ust. 1 *ustawy*, który nie zapewnia odpowiedniej eliminacji zagrożeń dla środowiska.

Pozwala on bowiem w obecnym brzmieniu na dokonywanie obsługi technicznej urządzeń i instalacji zawierających substancje kontrolowane przez osoby nie legitymujące się świadectwem kwalifikacji, o którym mowa w rozdziale 3 przywołanej ustawy w przypadku, gdy w firmie, w której są one zatrudnione, jakkolwiek inny pracownik posiada takie świadectwo. Dokonanie zmiany w przepisach proponuje się poprzez nadanie art. 9 ust. 1 brzmienia: *„Każda osoba fizyczna wykonująca czynności polegające na obsłudze technicznej, demontażu oraz naprawie urządzeń i instalacji zawierających substancje kontrolowane, a także na odzysku substancji kontrolowanych, ich recyklingu, regeneracji, przekazywaniu do ponownego użytkowania oraz obrocie tymi substancjami, zobowiązana jest do posiadania świadectwa kwalifikacji”*.